

Sinclair Hood, The Minoans: Crete in the Bronze Age, Ancient People and Places, Thames and Hudson, London 1971. Strana 239.

Někdejší ředitel Britské archeologické školy v Athénách a skvělý znalec mínojské keramiky Sinclair Hood přispěl do osvědčené edice *Ancient People and Places*, vydávané londýnským nakladatelstvím Thames and Hudson, zasvěcenou studií věnovanou Krété doby bronzové. Srovnáme-li tuto práci se starším dílem lorda Williama Tayloura *The Mycenaean*, vyšlým v roce 1964 v téže edici, vidíme tu dosti značnou analogii v dispozici díla, Hoodova práce je však ústrojněji členěna. Výraznější je tu od sebe oddělena část historická, obsahující čtyři kapitoly (str. 22–60), a část věnovaná mínojské hmotné kultuře a společnosti, zaujímající dalších pět kapitol (str. 61–147). Práci doprovázejí — vedle krátké úvodní i závěrečné kapitoly — dosti rozsáhlé poznámky s bibliografií (str. 151–168), a především vhodně vybraných 120 černobílých fotografií (str. 169–216) s důkladným popisným komentářem (str. 217–239). Vedle toho text doprovází 132 černobílých převoků, diagramů a mapek.

Úroveň knihy je vysoká i po stránce obsahové a čtenáři se tu dostává bohatých informací od autora po desetiletí spojeného s nejnovějšími krétskými výzkumy. Není proto divu, že zde autor zasvěceně reaguje na celou řadu aktuálních otázek. Tak Hood např. hájí jak existenci rané doby mínojské III (str. 36), tak vůbec celou Evansovu krétskou chronologii založenou na rozboru mínojské keramiky (str. 36), i když jí v některých detailech podrobuje drobným časovým korekturám. Na str. 54 zaujímá Hood kladné stanovisko k stále více se prosazující hypotéze o sopečné erupci na Théře ke konci 16. stol. př. n. l., přiklání se však k těm, kteří počítají dobu, jež uplynula mezi zemětřesením na Théře a konečnou erupcí vulkánu, pouze na týdny či několik málo měsíců, a odděluje tak přímé důsledky, které měla tato erupce pro Krétu, od širší celokrétské katastrofy kolem roku 1450 př. n. l. V důsledku erupce byly podle něho postiženy pouze některé lokality na východní Krétě, kdežto rozsáhlé destrukce na většině krétského území (až na Knóssos), k nimž došlo kolem roku 1450, přičítá vojenské invazi z helladské pevniny. Spíše než Řekové to však podle něho byli „dobyvatelé koloniálního nebo smíšeného původu, potomci Krétanů, kteří si předtím zabrali území na pevnině“.

Pokud jde o konečné zničení knósského paláce, který přežil období obecné krétské zkázy kolem roku 1450, klade je Hood do doby mezi léty 1375 až 1350 př. n. l. a přičítá je rovněž vojenské agresi, pravděpodobně opět z helladské pevniny; připomíná v této souvislosti stejnou chronologii starší destrukční vrstvy na thébské Kadmei — což obojí se mu jeví jako projev expanze peloponéských Mykén (srov. str. 60 a appendix na str. 149n., v němž autor odmítá hypotézu L. R. Palmera, kladoucího pád posledního knósského paláce až do doby kolem roku 1150 př. n. l.).

Příznačná pro Hooda je jeho neochota hovořit o etnickém charakteru obyvatelstva pozdně helladské pevniny, a zejména pak přiznávat Řekům prominutí úlohu v tehdejší pevninské společnosti. Souvisí to nepochybně s Hoodovou rezervovaností vůči výsledkům Ventrisova rozluštění mykénské lineárního písma B jakožto písma skrývajících pod sebou řečtinu.

Hood věnuje otázce rozluštění pozornost na str. 113–115 a opakuje tu nevynalézavé argumenty skeptiků, kteří hledali nedůslednosti jednak ve Ventrisově metodickém postupu, který je pochopitelně vzhledem k brzké Ventrisově smrti do detailů stěží kontrolovatelný, jednak v samotném znění textů, které mají ovšem daleko k dokonalým písemným záznamům vyspělejších civilizací. Naproti tomu z neustále se rozhojňujícího argumentačního materiálu zastánců rozluštění se u Hooda odkazuje pouze na tabulku s trojnožkami objevenou v roce 1952, a čtenář se tedy z jeho knihy nic nedoví o výsledcích důkladné morfologicko-syntaktické analýzy textů, které vedly k tomu, že lingvističtí badatelé v oblasti grecistiky dnes o řečtině skryté pod mykénskými lineárními znaky prakticky nepochybují. Rovněž kapitola o starších krétských písmech (str. 111–113) si zasloužila důkladnější rozvedení; zejména obrazový materiál mohl tu být bohatší.

Stanovisko k Ventrisově rozluštění je pochopitelně věc Hoodova názoru. Jeho jednostranná preference archeologické argumentace může v této souvislosti působit na laika jako snaha opírat se jen o to, co je v materiální kultuře bezpečně zjištěné, ale závěry, které Hood nezdědka z archeologického materiálu vyvozuje, nejsou vždy dostatečně přesvědčivé. Platí to zejména o sérii Hoodem předpokládaných migrací směřujících z helladské pevniny na Krétu — pokaždé s jinými změnami v krétské keramice (1450 invaze krétských kolonistů usazených na pevnině; 1375 invaze mykénských

vládců z pevniny; 1200 masová imigrace uprchlíků z Peloponnésu, ustupujících před invazory ze severu; 1150 druhá vlna příchodích, tentokrát již řeckých Achajů; a teprve nakonec masová invaze řeckých Dóřů). V Hoodově argumentaci se obráží až příliš mnoho důvěry archeologa — věhlasného krétologického odborníka — v možnost vyzovovat etnické závěry z „nemluvicí“ keramiky a z jiných předmětů hmotné kultury a příliš málo důvěry v oprávněnost lingvistických metodických postupů, které nejsou o nic méně exaktní. Hood měl jistě plné právo na preferenci svých názorů, ale v knize vyšlé v tak významné edici nelze setrávat na prezentaci jednostranného stanoviska. A tak by si měl čtenář Hoodovy knihy doplnit obraz mínojské společnosti z nějaké jiné práce, věnující větší pozornost interpretaci písemných pramenů, jako např. z nedávno vyšlé Chadwickovy knihy *The Mycenaean World*, jež obsahuje i partii věnovanou Krétě z doby kolem roku 1400 př. n. l., aby si udělal objektivnější obraz toho, co se o vývoji krétské civilizace dnes soudí — ať už pak bude nakonec chtít setrvat u skeptického stanoviska Hoodova, či přijmout názorové ztvárnění Chadwickovo, anebo se sám pokusí o svou vlastní, více či méně laickou syntézu.

Antonín Bartoněk

Paul De Vooght, Le dialogue „De purgatorio“ (1415) de Nicolas de Dresde. Recherches de Théologie ancienne et médiévale, Abbaye du Mont César, Louvain, Tome XLII, 1975. Str. 132–223.

Autor známých monografií o M. Janu Husovi a jeho učení a nověji o M. Jakoubkovi ze Stříbra sáhl tentokrát po spise německého husity, kanonisty Mikuláše z Drážďan, „De purgatorio“. Tento traktát je zde vydán poprvé (pokud je nám známo, připravuje jej do tisku rovněž italský historik Romolo Cegna) a jeho edici vítá česko-latinská literární mediévistika a všichni historikové-husitologové již proto, že jeho obsahem je jedna z nejzávažnějších heterodoxních tezí tzv. 1. reformace — popírání existence očištěnce. Mikuláš z Drážďan popírá očištěnce ve shodě s valdenskými a s Viklešem a liší se tak nápadně od Jakoubka ze Stříbra, který hned několikrát očištěnce proti radikálním husitům brání (*De Vooght* je mj. rovněž editorem Jakoubkova kázání „Factum est ut moreretur mendicus“, které se týká mší za mrtvé) a právě tento německý kanonista měl v tomto bodě rozhodující vliv na radikálnější tábořské učení, jak můžeme pozorovat v díle Mikuláše Biskupce z Pelhřimova.

De Vooght vydává Mikulášovo dílko ze tří rukopisů — dvou pražských a jednoho brněnského (brněnský rukopis na str. 152 je uveden s neúplnou signaturou — správně Mk 102), přičemž si jako základ zvolil rukopis pražský univerzitní. Domnívá se, že některé korektury rukopisných čtení, jak je nacházíme podle textové kritického aparátu, jsou nadbytečné. Tak všemi třemi rukopisy dosvědčené „*dicitur*“ (str. 175, textové kritická poznámka *a*) není nutno opravovat na „*dicendum*“; snad je možno neopravovat a respektovat i „*vero*“ místo „*vere*“ (str. 176, *a*), *huic:hinc* (str. 178, *a*) nebylo nutno vyznačovat, ponechala bych vyšínutí z vazby acc. s inf. na str. 182 (*d, e*), rukopisné „*hoc*“ nebo „*hec*“ (str. 198, *b*) nebylo třeba opravovat na „*hanc*“; stejně tak bych nedodávala proti dochovanému čtení „*sit*“ (199, *a*); na str. 207 (*a*) mění vydavatel dosvědčené „*pontem*“ nebo „*montem*“ za „*mortem*“ v přísloví „*Non huey clamabis donec per pontem (montem) meabis*“ zřejmě neprávem, jak naznačuje replika dialogu na toto místo na téže straně („*non de ponte cadit qui cum sapiencia vadit*“). Odkazy k autoritám jsou vyhledány přesně a téměř beze zbytku, v úvahu jsou brány i nevydané spisy. Zvláště oceníme vyznačení míst, která byla vzata z Husova kázání „*Dixit Martha*“ a z jeho „*Adversus indulgencias*“, a jež zase naopak převzal Mikuláš Biskupce z Pelhřimova ve své „*Confessio Taboritarum*“.

V úvodní studii (str. 132–153) charakterizuje *De Vooght* dialog „De purgatorio“ jeho obsahem, jeho myšlenkovou, literární i historickou hodnotou a řeší především problém rozdílů ve vztahu k víře v očištěnce u Husa, u Mikuláše z Drážďan a v dalším vývoji husitismu. Podstatný je výklad o zásadních diferencích stanoviska Husova a Mikulášova na str. 147–148; historik bude vděčný theologovi za upozornění na skutečnost, že v předtridentském katolicismu neexistovala dogmatická definice o očištění (str. 151) a že je tedy třeba radikálnost a význam této tábořské hereze hodnotit i z tohoto hlediska.

Jana Nechutová